

Hrvatska narodna kultura: i na zapadu i na istoku

Dunja Rihtman-Auguštin

Prikazuju se saznanja hrvatske etnologije o položaju hrvatske narodne kulture između Istoka i Zapada. Usporedo se analizira odnos te etnologije prema istočnim odnosno zapadnim utjecajima/pojavama u narodnoj kulturi.

Pokušam li razmatranju teme o Hrvatskoj između Istoka i Zapada pristupiti etnološki ili kulturno antropološki, morat ću postaviti dvije vrste pitanja. Ponajprije: što etnologija konkretno zna o položaju hrvatske narodne kulture između Istoka i Zapada? Drugo je pak pitanje o tome kako se etnologija odnosila prema istočnim odnosno zapadnim utjecajima u narodnoj kulturi?

Je li, uz povijesne procese, položaj na zemljovidu odredio narodnu kulturu hrvatskoga puka, takozvanih običnih ljudi i njihovu svakodnevnicu i kako je na njih utjecao tijekom povijesti? Posjedujemo li znanja o pripadnosti hrvatske narodne kulture istočnom odnosno zapadnom kulturnom krugu ili pak o interferencijama tih dvaju krugova u oblikovanju svakodnevne kulture hrvatskoga puka tijekom povijesti? Napokon, kako i koliko pripadnost istočnome ili zapadnome kulturnom krugu utječe na oblikovanje nacionalnoga identiteta. Pitanje o Hrvatskoj između Istoka i Zapada, čini mi se, ponajviše postavljamo baš zbog toga.

Poput mnogih etnologija u srednjoj Europi, hrvatsko je moderno narodoznanstvo u svojim počecima željelo istražiti narodnu, seljačku kulturu, te u njoj iznaći znakove identiteta koje će ponuditi nacionalnoj zajednici u nastajanju. Inspiracije Julesom Micheletom obećavale su da će se ti znakovi pronaći u dubini, tj. starini narodnog života. Donekle pragmatična “Osnova za proučavanje i sabiranje građe o narodnom životu” Antuna Radića, koju smatramo temeljem moderne hrvatske etnologije, nije samo usmjerila skupljanje građe o narodnom životu, nego je odredila svrhu te građe. Sustavno znanje o narodnom životu moralo je poslužiti velikom nacionalnom projektu pretvaranja seljaka hrvatskih regija u, u zapadnoeuropskom duhu prosvijećene Hrvate.

U biti etnologija se našla u situaciji punoj suprotnosti. Na terenu, među narodom, nije nalazila homogenu kulturnu sliku, nego kulturno višeglasje i kulturnopovijesna strujanja u pravcu istok/zapad, ali i sjever/jug. Znanost je stoga mogla potvrditi izrazitu regionalnost narodne kulture. Milovan Gavazzi ostavio nam je u naslijeđe pozitivno znanje o kulturnim zonama ili kulturnim arealima na području jugoistočne Europe. Iz njegove dokumentacije obično izvodimo pretpostavku o kulturnim zonama u Hrvatskoj: dinarskoj, panonskoj i jadranskoj.

Prije nego li sažeto prikažem glavne osobine pojedinih zona/areala, podsjetit ću da Gavazzi nije areale shvaćao kao područja čvrsto utvrđenih granica. Grani-

ce kulturnih areala, po njemu, "...ne mogu se nikako shvatiti kao prave granične linije već predstavljaju granične pojase, na kojima se susreću elementi osebujni za susjedne areale pa te pojase (zone) stoga treba shvatiti kao sad uže, sad šire pojase miješanja".¹

Ono što obično nazivamo narodnom kulturom živ je organizam u neprekidnom povijesnom mijenjanju. Iako duboko odan pozitivnom utvrđivanju elemenata kulture, Gavazzi nije gubio iz vida baš tu osobinu života ljudskih zajednica. Zato je kulturnu kartu zamišljao kao podjelu "... na niz areala-jezgri, od kojih svaka predstavlja neke vrste 'kulturni obrazac' (donekle slično 'pattern of culture') i na prijelazne pojase, koji između njih teku, međusobno ih dijele (i u isto vrijeme povezuju!)..."²

Značajke dinarskog areala tradicijske kulture po Gavazziju su uzgoj sitne stoke i transhumantno stočarstvo, pastirski život, geometrijska ornamentika, igre, narodna poezija, epika, gusle i tambure, posebna vrsta pjevanja (ojkanje), zadruga, "niski horizont" u uređenju kuće (nizak namještaj i stol uz koji se blaguje) i ognjište, dosta grubo, neocakljeno lončarstvo izrađeno na lončarskom kolu, varijante dinarske nošnje iz pretežno vunelih i suknenih tkanina sa srebrnim nakitom, koje sadrže i karakteristične tople odjevne predmete.

Značajke panonskog areala narodne kulture, prema istom autoru, prostrana su sela s dijelovima gospodarstva izvan njih (stanovi, salaši), intenzivno i ekstenzivno gospodarstvo "obilježeno velikim, teškim drvenim plugom, sklonošću plemenitijim vrstama žitarica kao i intenzivnim uzgojem i obradom lana i konoplje"³, zatim stočarstvo koje uključuje velik broj svinja i krupne stoke, jela od mesa. U kući "viši kulturni horizont", tj. zapadnoeuropski tip namještaja, lončarstvo finije izrade, tekstilno rukotvorstvo, koje se zasniva na konoplji i lanu pa otuda prevaga bijele boje u nošnji, nedostatak epike, ophodi mladeži za pojedine blagdane. Na završetku karakterizacije toga areala Gavazzi pripominje razlike između njegova zapadnoga i istočnoga dijela.

Značajke jadranskog areala (već u polazištu shvaćenoga kao dijela širega mediteranskog područja) Gavazzi je izvodio iz prirodnoga položaja te regije. Hranu i način ishrane određivale su mediteranske biljke toga kraja te blizina mora (ribolov), more je usto odredilo način tradicionalnoga transporta. Podjednako arhitektura je obilježena kamenom (bunje). Ali i unutrašnje uređenje doma ljudi primorskih krajeva ima odlike mediteranskih nastambi, a u kućnom inventaru ovaj autor pronalazi elemente kojima podrijetlo prati sve do rimskoga doba (npr. uljanice). Ističe da su "običaji i navike kao i mentalitet stanovništva čitavoga areala vrlo osebujno obilježeni".⁴ Spominje kresove u božićno vrijeme, upotrebu rogova kao obrambenoga sredstva protiv zlih sila, te žensku nošnju s karakterističnom suknjom i kao mediteransku osobitost - glazbeni instrument liru ili ljericu sa tri strune.

Iz te Gavazzijeve sheme mnoge su pojedinosti, koje ovakav tip etnološke analize smatra vrlo važnima, ovom prilikom nužno ispuštene. Ipak, posve je razvidno kako se za velik broj spomenutih kulturnih značajki koje određuju pojedini areal ne može tvrditi da su isključiva osobina hrvatske narodne kulture. Gotovo sve su srodne ili imaju sličnosti s takvim pojavama u srednjeeuropskom, sredozemnom ili istočnoeuropskom kulturnom prostoru, a nekima tragovi vode do predslavenskoga stanovništva današnjeg hrvatskoga područja.

No, spomenuta regionalna koncepcija jugoistočne Europe na kojoj M. Gavazzi zasniva svoju analizu narodne kulture Hrvata nije jedina koja u prvoj polovici stoljeća cirkulira u znanosti, ali i u politici. Prisutne su i drugačije,

¹ M. Gavazzi 1978, 185.

² Gavazzi, isto.

³ Isto, 192.

⁴ Isto, 193.

poput one koja obuhvaća “Balkansko poluostrvo” (Jovan Cvijić) i koja projicira kulturu dinarske regije kao vrijednosnu orijentaciju jugoslavenske nacionalne integracije. Gavazzi nije izričito polemizirao s tom koncepcijom ali joj se suprotstavio svojom, mnogo modernije koncipiranom. Služio se npr. pojmovima američke kulturne antropologije poput areala ili kulturnog obrasca. Ali dok je Cvijićeva regionalizacija obojena vrednotama “vodeće” nacije na Balkanu, Gavazzi tvrdi sljedeće:

“Jasno je da se oni (areali, primj. D.R.A.) ne poklapaju odnosno ne moraju poklapati s drugim (poznatim) političkim odnosno administrativnim, vjerskim, jezičnim ili drugim mogućim područjima i njihovim granicama - izuzevši neke slučajeve gdje zbog posebnih okolnosti dolazi do podudaranja kao i u slučajevima kad su određene biogeografske granice bile odlučne u oblikovanju nekih takvih jezgri (kao npr. u slučaju perifernog izrazito sredozemnog areala Balkanskog poluotoka...). Nasuprot tome, u odnosu na tradicijsku kulturu uvelike jedinstven dinarski areal obuhvaća dva naroda (dijelom Srbe, dijelom Hrvate), tri vjere (muslimansku, pravoslavnu i katoličku) i zahvaća tri jugoslavenske republike (Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu i Crnu Goru; a dalje još sjeveroistočni dio Albanije)”.⁵

Bez obzira na sadašnje drukčije poimanje nacionalnih identiteta na prostoru dinarskoga areala, Gavazzijeva pozitivistička analiza potvrđuje dvije stvari, tj. da kulturni identitet ne mora biti isto što i nacionalni identitet i da je u regionalnim kulturnim obrascima nadasve teško utvrditi i gotovo nemoguće dokazati posve izvorne, čiste elemente, u kojima se ne bi osjećali utjecaji drugih areala ili kulturnih obrazaca.

Na uvodno postavljeno pitanje, mogla bih, dakle, reći da hrvatska etnologija posjeduje znanje o kulturnim strujanjima u pravcima istok/zapad te sjever/jug i o prisutnosti, pa čak i simbiozi vrlo različitih utjecaja na ovom kulturnom prostoru, koji su se tijekom povijesti ostvarivali u hrvatskim političkim i kulturnim regijama.

Dugačiju mogućnost etnoantropološkog razmatranja narodne kulture između Istoka i Zapada ponudila je u šezdesetim godinama Vera Stein Erlich. Ona je u posljednjim poglavljima svoje knjige “Porodica u transformaciji” koja se zasnivala na anketi, provedenoj uoči drugoga svjetskog rata u gotovo cijeloj Jugoslaviji, upozoravala na razlike u pučkoj kulturi i mentalitetu s obzirom na povijesno pripadanje carstvima: osmanlijskom i austrougarskom.

U nečemu je Vera St. Erlich bila ispred svoga vremena (a to se potvrdilo i u nekim drugim njezinim radovima). Podatke dobivene anketom o transformaciji obitelji i obiteljskih odnosa interpretirala je u povijesnom kontekstu funkcioniranja odgovarajuće državne vlasti. Stoga je na pripadnost pojedinom kulturnom obrascu aludirala gotovo u duhu Norberta Eliasa i njegove teorije o europskom civilizacijskom procesu. Pokazala je kontraste u ponašanju, razlike u manirama ophođenja, oslovljavanja i sl. u Hrvatskoj i Srbiji, Bosni i Makedoniji. Ako ćemo joj vjerovati, utjecaj austrougarske vladavine, zakonodavstva i normi te pravne države na obitelj i narodnu kulturu u Hrvatskoj bio je očit i presudan. To se, prema njezinoj anketi očitovalo u raspadu obiteljskih odnosa koje je nazivala patrijarhalnim sistemom. Danas povijesna znanost o tim društvenim procesima govori kao o modernizaciji.

Etnologija je, pak, modernizaciji obično prilazila kao negativnom procesu koji, razarajući tradicionalne strukture, razara i identitet (što se na kraju pokazalo netočnim). Stoga mi se čini korisnim u razmatranju našega položaja i našega identiteta između Istoka i Zapada pribjeći jednom sada jako modernom (postmodernom), čak pomodnom postupku u etnologiji, tj. autorefleksiji. Propit

⁵ Gavazzi 1978, 185.

ću stoga kako mi mislimo Istok i Zapad i kako smo ih tretirali u istraživanju hrvatske narodne kulture? Poput Istoka ni Zapad, naravno, nije čvrsto određen pojam ili regija. Usto, oba mijenjaju granice i značenje tijekom povijesti.

Pretpostavljam da bi se u našoj kulturnoj klimi mogao pratiti specifičan obrazac mišljenja o Istoku i Zapadu. Taj obrazac, u kojem Zapad nedvojbeno znači nešto pozitivno, tj. napredak, svrstava Hrvate uz Zapad, a Srbe uz Istok. Već više od stoljeća poimanju Zapada pridružuje modernizaciju i gospodarski razvoj zapadnoeuropskoga tipa. Usto model Zapada obično visoko ističe katoličanstvo kojim je prožeta cijela, a pogotovu narodna kultura. Zapad su, napokon, srednjoj Europi svojstven način ophođenja, ugladenost, lijepe manire. Istok nerijetko u našim predodžbama znači gospodarsku zaostalost; balkanizaciju umjesto modernizacije, klijentelizam umjesto suvremenih, pravnom državom reguliranih gospodarskih kapital-odnosa. Nadalje, prema tim shvaćanjima i stereotipima, Istok je obilježen pravoslavljem a način ophođenja drugačijim, grubljim, ili, ako smo blagonakloni, neposrednijim manirama.

Iako je riječ o stereotipima, svi smo im podložni, pa čak i istraživači, premda se to nerado priznaje. Poznati i uvaženi mađarski etnolog Tamás Hofer pokazao je takve stereotipe mišljenja o pripadnosti Mađara Istoku i Zapadu, njihove povijesne mijene i utjecaj na etnološku paradigmu.⁶ Taj posao nas tek čeka.

Vraćam se, dakle, propitivanju samoga začetka znanstvene etnologije u Hrvatskoj i Radićevoj definiciji predmeta istraživanja: to je, po njegovim riječima, onaj dio naroda “koji živi po selima, rukama radi, koji u velikoj većini ne nosi francuskog odijela, koji nije učio nikakih ili gotovo nikakih škola”.⁷ Kultura toga i takvoga naroda razlikuje se od kulture gospode.

Tu, u struci često ponavljanoj definiciji, mogli bismo sada ponovno pročitati, i to na dva načina. Hrvatsku narodnu kulturu (u smislu identiteta) prema toj hipotezi tvore (samo) one pojave ili kulturne crte koje su neovisne o tokovima europske civilizacije ili im se čak opiru (francusko odijelo, školovanje). Stoga ta definicija dopušta zaključak kako je nepripadanje europskom kulturnom krugu *diferentia specifica* hrvatske narodne kulture. (To vjerojatno nije bila Radićeva namjera jer je želio pokazati da obrazovanje razlikuje narodnu kulturu prema gospodskoj, tj. kulturi viših i obrazovanih društvenih slojeva).

Ipak, ili baš zato, kulturni elementi, koji su dopirali k nama iz kulturnog prostora predindustrijske i moderne Europe, u domaćem etnološkom diskursu zapravo su uvijek gubili bitku u konkurenciji sa “starijim” slojevima europske kulture, koje je Gavazzi upotrijebio u svojoj konstrukciji regionalnih obrazaca kulture. Traganja za podrijetlom kulturnih pojava kao da su uvijek više nagrađivala ako se pokazalo da bi ono moglo biti slavensko, paleobalkansko, egzotično, radije nego li (zapadno)europsko. Europsko je značilo građansko, ergo tuđinsko. Prema tadašnjim poimanjima etnološke znanosti, takvi nazori jednostavno nisu ulazili u njezin predmet.

Vratimo li se ponovno kulturnoj analizi Milovana Gavazzija⁸ utvrdit ćemo da je upozoravao na “staro sredozemno kulturno naslijeđe”, primjerice “male okrugle kamene građevine po vinogradima i poljima istočnoga Jadrana, većinom s tzv. ‘nepravim kupolama’...”, ili na vrste preslica s gornjim proširenim dijelom u obliku buzdovana, na tehnologiju obrade brneste i neke druge elemente. Kulturnim strujanjima iz istočnoeuropskoga područja (i dalje iz srednje Europe) pripisivao je pokrivanje krovova šindrom, elemente pučke arhitekture poput sobe ugrađene u potkrovlju seljačke kuće, glatke uglove brvnara, košnice pletene od slame, slikarstvo na staklu i dr. Nije zanemario ni elemente panonske ili

⁶ Hofer, 1994.

⁷ Radić, 1897.

⁸ Nav. dj. 74.

podunavske kulture, koji “preplavljaju” sa sjevera poput peći od pećnjaka naknadno ugrađene u seljačku sobu po dinarskom području...

U okviru etnološke paradigme, koja je tragala za označiteljima nacionalne kulture, Gavazzi je zagovarao tri dubinska sloja narodne kulture. Najmlađim je smatrao “onaj kulturni sloj koji se ovamo proširio s bližeg Istoka, što se uglavnom, ali ne isključivo dogodilo posredstvom Osmanlija od XIV stoljeća dalje”. Drugi kulturni sloj vidio je “u pravom slavenskom (odnosno južnoslavenskom) tradicijskom blagu kako materijalne tako još više duhovne i socijalne kulture”. Stara sredozemna kulturna dobra smatrao je trećim, najstarijim tradicijskim kulturnim slojem, vezanim uz starosjedilačko, predslavensko, paleobalkansko stanovništvo.

S obzirom na to da u okviru ove teme zapravo stalno govorim o identitetu, i to našem, hrvatskom, etnološka autorefleksija dovodi me do pitanja o intelektualnoj i političkoj klimi u kojoj ta znanost živi, istražuje, procjenjuje i zaključuje. A ta je klima ponajprije nagrađivala dubinu, dakle, dubinske slojeve kulture. Zatim, vjerovala je u snagu slavenskih korijena. Napokon, nije joj bila (a ni sada joj nije) strana želja da hrvatsku narodnu kulturu prikaže bliskom Zapadu, za razliku od srpske, koja je bliža Istoku.

Te kontradiktorne zahtjeve Gavazzi i njegovi sljedbenici relativno su uspješno rješavali, makar je paradigma koja nalaže traganje u dubini (južnoslavenskoj, slavenskoj) zapravo skrivala razlike na površini, tj. u aktualnoj stvarnosti obiju Jugoslavija.

Uzmimo kao primjer istraživanje običaja. Kao što nema hrvatskoga narodnog običaja koji se na cijelom našem području, pri svakoj izvedbi u pojedinoj regiji ili mjestu odvija po istom modelu, također nema hrvatskog narodnog običaja koji ne bi imao svoje inačice u Europi (ili obrnuto, nerijetko hrvatski narodni običaj tek je inačica nekog europskoga običaja). Evo gotovo banalna, nasumce istrgnutoga primjera etnološkoga tretmana jednog božićnog običaja.

Hrvatska je etnologija potanko opisala božićno ukrašavanje kuća zelenilom po regijama i mjestima. Nije se, međutim, bavila božićnim drvce, niti ga je izdvojila kao spomena vrijedan fenomen, premda ono već gotovo cijelo stoljeće i pol označuje i hrvatski Božić. Držalo se što je, uostalom točno, da je “krizbam” noviji europski import o čemu govori i sam naziv, pa ne pripada izvornom kontingentu slavenskih nacionalnih oznaka. To mišljenje ide tako daleko da se božićno drvece u etnološkim interpretacijama izričito ne želi povezati s ostalim vrstama uobičajenoga kićenja kuća zelenilom, jer je to stariji, a božićno drvece noviji običaj, dakle zapadnoeuropski import. Pri tom se nije mislilo kako u biti oba imaju identično simboličko značenje u svetkovinama oko zimskoga solsticija u prekršćanskim kao i u kasnijim povijesnim razdobljima!

Potruga za slavenskim korijenima i slavenskim osobitostima hrvatske narodne kulture dug je istraživača panslavenskoj ideji iz prošloga i početka ovoga stoljeća. Ona je zasjenila europsku ukorijenjenost hrvatskoga folkloru. Dokazivanje *Olinka Delorka*⁹, na konkretnim primjerima, kako je hrvatska usmena epska poezija zapravo bila nadahnuta motivima Shakespearea ili Tassa i same romanske usmene književnosti dugo je stajalo kao nedorečeni torzo, jer su dominirale teorije o dinarskoj (čitaj izvornoj) provenijenciji epike, i o strujanjima s (dinarskoga) kopna prema (rubnoj, mediteranskoj) obali. Nije bilo sluha za inače povijesno dobro potvrđena strujanja preko mora. Usto, podcjenjivala se uloga rubne jadranske zone, koja je rubna samo ako je mislimo u odnosu na neku drugu, u ovom slučaju dinarsku kao centralnu... Naravno, to je bilo povezano i sa zazorom od romanskih veza zbog iredentističkih svojatanja Dalmacije s one strane Jadrana.

⁹ 1976, LIX-LX.

U nedavno (neposredno nakon najžešćih napada na Dubrovnik u ovom ratu) objavljenom radu Tanja Perić-Polonijo naglašava: “U usmenoj poeziji dubrovačke regije, kao i u usmenoj poeziji Dalmacije, veoma su izraženi zapadni elementi. Mediteran je inspiracija, život, ključna točka. Može se slobodno naglasiti da ti elementi nisu bili samo posljedica utjecaja već i plod srodnog ambijenta, slične klime i načina života. Miješaju se tako u pjesmama visoko urbane osobine života u skladnoj kamenoj arhitekturi gradova i gradića, s onim težačkim, drvenim...Međutim, kulturni krajolik Dubrovnika i dubrovačkog kamena proteže se i na njegovu okolicu, na sela, polja vinograde, maslinike. Regija tako pripada i romanskom ali i balkanskom, 'orijentalnom' Mediteranu, a spoj mora i zaleđa rađa slikovitost koja je trajno prisutna u njezinu književnu stvaralaštvu pa tako i u usmenom pjesništvu”.¹⁰

Autorefleksija ili dekonstrukcija znanosti otkriva da etnološki ili paraetnološki diskurs o pripadnosti marodne kulture Istoku ili Zapadu obično ima ideološke i političke prizvuke i da nije imun od spomenutih stereotipa, koji osciliraju između pripadnosti Hrvata Zapadu, a Srba Istoku i u okviru su njihovih, to jest naših političkih antagonizama. Nasuprot Cvijićevom violentnom dinarskom čovjeku i mentalitetu te autoritativnoj zadrugi, Dinko Tomašić je između dva rata, na samim počecima hrvatske kulturne antropologije, konstruirao “zapadnu”, gotovo bih mogla reći “europsku” varijantu zagorske demokratske zadruge.

Dozvolit ću si ovdje jednu digresiju. Nedavno, u još neobjavljenom tekstu, služeći se metodologijom historijske demografije, Jasna Čapo Zmegač iznijela je podatke o tome kako je na prijelazu stoljeća u Hrvatskoj tek oko 30 posto domaćinstava moglo biti organizirano na zadružnoj osnovi. Nažalost, etnološka literatura pretežno (da ne kažem iskjučivo) se bavila zadrugom, pa zapravo uopće nemamo etnološke građe i radova o individualnoj obitelji. Pitam se, s koliko osnove na zadrugi konstruiramo (nekad kao i sada) teorije o dominantnom, originalnom, samosvojnom, dakle neeuropskom mentalitetu, koje nas onda tuku po glavi kad strani istraživači to uzimaju kao osnovicu za objašnjenje naših suvremenih sukoba i ponašanja u ratu?

Ipak, moram reći da je Dinko Tomašić, prihvaćajući donekle postojanje Cvijićevoga pastirsko-ratničkoga modela dinarskoga mentaliteta, upozorio na to da taj model nipošto nije stran i Hrvatima, te da se vojničke elite iz dinarskih krajeva, dolazeći na vlast nakon ratova, na zapadu južnoslavenskoga prostora također služe političkim arivizmom. Model koji se pripisuje plemenskoj (zadružnoj) narodnoj kulturi tako se reaktualizira u ovovjekoj politici elita. No, to je već pitanje političke antropologije, iako se i njega može promatrati u okviru našega položaja “između”, koji nažalost nije tako jednoznačan ni blistav kako to stereotipi obećavaju.

¹⁰ Perić-Polonijo 1992, 122.

Citirana literatura

Delorko, Olinko

1976 Uvod u: Narodne pjesme otoka Hvara, Čakavski sabor, Split.

Gavazzi, Milovan

1978 Vrela i sudbine narodnih tradicija. Kroz prostore, vremena, ljude, Etnološke studije i prilozi iz inozemnih izdanja, Liber, Zagreb.

Erlich, Vera S.

1964 Porodica u transformaciji. Studija o tri stotine jugoslavenskih sela, Naprijed, Zagreb.

Hofer, Tamás

1994 Construction of the 'Folk Cultural heritage' in Hungary and Rival versions of National Identity, str.27-52 u: Hungarians between "East" and "West", National Myths and Symbols, ur. T.Hofer, Museum of Ethnography, Budapest.

Perić-Polonijo, Tanja

1992 Usmene lirske pjesme dubrovačke regije, Narodna umjetnost 29:121-153.

Radić, Antun

1897 Osnova za sabiranje i proučavanje građe o narodnom životu, Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena, knj.2:1-88.

Rihtman-Auguštin, Dunja

1955 Ethnology Between Ethnic and National Identification, Studia Ethnologica Croatica, vol.5, u tisku.

Tomašić, Dinko

1937 Društveni razvitak Hrvata, Hrvatska naklada, Zagreb.

1942 Croatia in European Politics, Journal of Central European Affairs, April 1942:63-85.

Summary

Croatian Popular Culture: Both in the West and in the East

Traditional ethnologists singled out three basic cultural patterns in Croatian popular culture: Pannonian, Dinaric and Adriatic. They also showed that there was significant cultural influence from nearby West or Central-European areas, on one hand, and from the south-east, on the other. A critical analysis of how those cultural patterns and external influences were structured shows that Croatian ethnologists predominantly relied on the deepest cultural strata, giving an advantage to Slavic roots and emphasizing that Croatian popular culture belongs to the West, unlike Serbian popular culture which was closer to the East. As scholars who had to right from the beginning offer signs of national identity, ethnologists reflected the spirit of the time in which they worked and in which the branch of scholarship they belonged to was constituted. Thus views about whether popular culture belonged to the East or the West had to consider the political context in which scholarship developed.

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

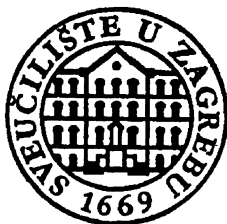
ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST

INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY

INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

29

ZAGREB

1996.

Izdavač: **ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU**

REDAKCIJA:

Branka BOBAN, Neven BUDAK, Mirjana GROSS, Franko MIROŠEVIĆ,
Štefica POPOVIĆ, Nikša STANČIĆ, Božena VRANJEŠ-ŠOLJAN

UREDNIČKI KOLEGIJ:

Ivo GOLDSTEIN, Dragutin PAVLIČEVIĆ, Mario STRECHA

IZVRŠNI UREDNIK:

Mario STRECHA

Adresa uredništva: Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet
Zagreb, Ivana Lučića 3

tel.: 385 (0)1 6120 150 fax: 385 (0)1 6156 879
385 (0)1 6170 685

Časopis izlazi jednom godišnje. Izdavanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SR Hrvatske br. 6859/1 od 5. X. 1982. časopis "Radovi" oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Ministarstvu znanosti i tehnologije Republike Hrvatske pod br. UP-547/2-84-1984.

ZA IZDAVAČA:
Stipe BOTICA

DESIGN NASLOVNICE:
Iva MAKVIĆ

**PRIJEVOD SAŽETAKA NA
ENGLISKI JEZIK:**
Nikolina JOVANOVIĆ

PRIPREMA ZA TISAK:
Hrvoje STANČIĆ

TISAK:
KRATIS
Vrapčanska 15, Zagreb

Tiskanje završeno u veljači 1997. godine